

Materiał dla nauczyciela

Temat: Życie Indian Yanomami z Amazonii

Yanomami

Mieszkają w północnej Amazonii, wzdłuż granicy wenezuelsko-brazylijskiej, na terytorium 190 km². W Brazylii ich liczba sięga 11.700 (dane z 2000 r.), w Wenezueli 15.193 (dane z 1992 r.). Inne źródła podają, że jest ich obecnie około 20 lub nawet 26 tys. Dzielią się na cztery grupy, z których każda posiada własny język (Sanema, Ninam, Yanomam i Yanomamo). Yanomamo liczą około 12 tys. osób i są najliczniejszą i najlepiej znaną grupą, a ich nazwą określa się też ogólnie pozostałe trzy grupy. Yanomami osiedlili się około 1000 lat temu na swoim pierwotnym terytorium u źródeł Orinoko i Parimy, a 700 lat temu zaczął się proces ich różnicowania, który doprowadził do powstania dzisiaj nam znanych czterech grup. Zdecydowana większość (95%) Yanomami mieszka dziś w głębi tropikalnego lasu, a jedynie 5% wzdłuż rzek. Ci ostatni prowadzą bardziej osiadły tryb życia, utrzymując się z rybołówstwa i wymiany towarów. Leśni Yanomami natomiast zajmują się myślistwem, zbieractwem i uprawą poletek, które uzyskują, karczując las. Uprawiają około 60 różnych roślin, z których 20 to pokarmy, a reszta to leki, materiały do użytku codziennego i celów rytualnych. Mężczyźni spędzają ponad połowę swego czasu na polowaniach, kobiety zajmują się zbieractwem i uprawą. Około połowę roku grupy Yanomami obozują w prowizorycznych schronieniach, z dala od swych wsi, wędrując w poszukiwaniu zwierzyny.

W swoich stałych siedzibach mieszkają w domach wielorodzinnych. Dom taki zamieszkuje kilkadziesiąt osób złączonych więzami krwi. Uważają one swoje domostwo za autonomiczną ekonomicznie i politycznie jednostkę i preferują małżeństwa między kuzynami, co sprzyja zacieśnianiu więzi.

Religią Yanomami jest animizm, zgodnie z którym każdy element przyrody (od kamieni po rzeki) posiada pierwiastek duchowy. Szaman może wchodzić w kontakt z duchami, a nawet czynić z nich swoich pomocników. Yanomami zetknęli się też z religią chrześcijańską poprzez misje protestanckie i katolickie, które zaczęły powstawać na ich terenach w latach 40. XX w.

Yanomami leśni żyli do niedawna w izolacji, gdyż napływ ludności z zewnątrz odbywał się wzdłuż rzek. Dzięki temu do lat 80. XX w. ich kultura i tożsamość pozostawała we względnie niezmiętej formie. Zmiany przyszły w latach 70. wraz z wprowadzaniem przez rządy państw programów rozwojowych (budowa dróg, zakładanie farm, młynów, wydobywanie minerałów), a zwłaszcza z odkryciem na ich terenach w 1975 r. znacznych złóż minerałów. W latach 80. nastąpiła tam prawdziwa gorączka złota, powstało około 100 nielegalnych linii wydobywczych i przybyło około 30-40 tys. robotników. Zetknięcie Yanomami z nieznanymi do tej pory chorobami i degradacja ich środowiska spowodowały znaczny spadek demograficzny. W 1992 r. ich terytorium uzyskało linie demarkacyjne, co w teorii miało chronić ich przed nielegalną kolonizacją, jednak nie doczekało się realizacji w praktyce, pozostając w znacznej mierze jedynie granicą na mapie.

Literatura:

Kairski M., *Indianie Ameryki Środkowej i Południowej*, Poznań-Warszawa 1999

Wilbert J., Simoneau K., *Folk Literature of the Yanomami Indians*, Los Angeles 1990